

İSLÂM VE EKOLOJİ: ALTERNATİF BİR VİZYON

Dr. Muhammed Vedat Kahyalar

24 Ağustos 2025

<https://www.taskoprugazetesi.com/yazarlar/dr-muhammed-kemal-kahyalar/a/3441/>

Fransa yolculuğumda değerli dostum ve hocam Fikret Başkaya'nın bana imzalayarak armağan ettiği Gençlerle Baş Başa: İklim Krizi ve Ekolojik Yıkım kitabını okurken, yalnızca bir çevre sorunuyla değil, uygarlığımızın yapısal bir çelişkisiyle karşı karşıya olduğumuzu yeniden fark ettim. Ekolojik yıkım ve iklim krizi, yalnızca çevresel değil aynı zamanda ahlaki ve toplumsal bir sorundur. Başkaya'nın tezinin özeti basit ama sarsıcıydı. Kapitalizm doğayla bağdaşmaz. Doğanın bir yılda ürettiği kaynakları altı ayda tüketen bir sistemin, sürdürülebilirlik söylemleriyle kendini aklamaya çalışması aslında büyük bir yanılsamadan ibarettir.

Enerji ve tarım örnekleri bu çelişkinin en açık göstergeleri. Fosil yakıtların iklim krizini hızlandırması, nükleer enerjinin temiz bir alternatif diye pazarlanması, elektrikli araçların ise madenciliğe dayalı yeni bir yıkım yaratması. Tarımda monokültür, GDO'lar ve arı ölümleri de toprağın ve ekosistemin kırılganlığını artırması. Bunlar aynı zincirin birer halkaları.

Modern kapitalist üretim ve tüketim ilişkilerinin doğa üzerindeki yıkıcı etkileri, insanlık için küresel bir tehdit haline gelmiştir. Bu tabloyu yeşil kapitalizm ile onarmak mümkün değil; çünkü sorun sistemin kendisinde.

Bu noktada kendi kültürel ve dini mirasım bana yeni bir düşünme imkânı sunuyor. İslam'ın çevre anlayışı, kapitalizmin yıkıcı büyüme mantığına karşı güçlü bir alternatif içeriyor. İslam'da tevhid (Allah'ın birliği) yalnızca inanç değil, aynı zamanda varlıkların bütünlüğünü ifade eden bir ilkedir. Kur'an'a göre bütün kainat Allah'ın ayetleridir. Dolayısıyla doğaya zarar vermek, Allah'ın ayetlerine zarar vermek anlamına gelir. Çözüm, insanın kendini doğanın efendisi değil, onun bir parçası olarak görmesinden geçmektedir.

Kur'an'da, "Yiyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz. Çünkü Allah israf edenleri sevmez." (A'râf 7:31) buyrulur. Kapitalizmin aşırı tüketim anlayışı, İslam'ın iktisadi ölçülülük (iktisad) anlayışıyla çelişmektedir. İslami çözüm, tüketimde kanaati ve paylaşımı esas alarak doğa üzerindeki baskıyı azaltmayı hedefler.

Adalet ise, ekolojik yıkımın bedelini yoksullara ve gelecek nesillere ödetmenin bir zulüm olduğunu ilan ediyor. Bu bağlamda, İslam'ın çevre anlayışı sadece bireysel davranış değişikliklerine değil, aynı zamanda toplumsal düzenin adalet ve ölçülülük ilkeleriyle yeniden inşasına dayanmaktadır. Çevre politikaları adalet merkezli olmalı, zenginlerin yol açtığı yıkımın bedeli yoksullara yüklenmemelidir. Bu yaklaşım kul hakkı kavramıyla da uyumludur.

Hız. Peygamber (s.a.v.), ağaç dikmeyi sadaka-i cariye olarak görmüş ve suyun adil paylaşımını teşvik etmiştir. Bu bakış açısı, günümüz çevre mücadelelerine İslami dayanak sağlar.

Bu değerler, modern çevre hareketleriyle kesişebilecek güçlü bir zemin sunuyor. Fridays for Future'nin siyasilerin boş vaatlerine karşı somut adımlar talep etmesi, Extinction Rebellion'ın sivil itaatsizliği, Türkiye'deki Kazdağları ve Akbelen eylemlerinin toplumsal adalet vurgusu... Tüm bunlar İslam'ın emanet, adalet ve ölçülülük ilkeleriyle de bir noktada kesişiyor.

Sonuçta mesele, teknolojik çözümlerden ibaret değil. Asıl mesele, dünyayı nasıl gördüğümüz ve nasıl yaşadığımız. Kapitalizmin büyüme zorunluluğu karşısında, İslami bakış açısı bize şu hatırlatmayı yapıyor. Doğa, Allah'ın ayetidir ve onu korumak imanımızın, adaletimizin ve insanlığımızın bir gereğidir.